

De Oost-Groenlandsche tapuit, *Oenanthe oenanthe schiöleri* Salomonsen, aan het „Ringstation Wassenaar”, in Nederland vastgesteld,

DOOR

Dr J. C. KOCH.

Toen in Mei 1930 op het Ringstation Wassenaar voor het eerst „Groenlandsche” tapuiten, *Oenanthe oe. leucorrhoea* (Gm.), werden waargenomen en geringd ¹⁾, werd naar aanleiding van de publicatie van Finn SALOMONSEN ²⁾ en de afscheiding van een nieuw ras, *schiöleri*, tevens scherp op het mögelijke voorkomen van dezen vorm hier te lande gelet. In Noord Duitschland werd deze door STRESEMANN ³⁾ en op Helgoland door DROST ⁴⁾ en ook door SALZMANN ⁴⁾ vastgesteld.

Wijlen Ridder VAN HAVRE ⁵⁾ heeft de literatuur en verschillende collecties nageplozen op het voorkomen in Europa van langvleugeltapuiten, zooals VAN OORT ⁶⁾ deze groote rassen betitelde en heeft bewijzen aangevoerd voor hun voorkomen in België en Frankrijk. In Groot Brittannië en Ierland trekken zij, naar het schijnt, hoofdzakelijk langs de kusten door. Uit Zwitserland en Italië ⁵⁾ zijn eveneens vangsten bekend. Hoewel door VON JORDANS ⁵⁾ van hun voorkomen op de Balearen gewag wordt gemaakt, heeft een onderzoek in Spanje en Portugal niets op geleverd, ofschoon deze landen op den doortrek vanuit het wintergebied, dat volgens GROTE ⁷⁾ in N.W. Afrika gelegen is, wel moeten worden aangedaan.

Ook de Nederlandsche literatuur is nagegaan en volgens de gegevens van ex. uit de collectie BROUWER—VERWEY, genoemd door VERWEY ⁸⁾, het vermoeden uitgesproken, dat *schiöleri* daarin zou voorkomen. Hetzelfde vermoeden werd geuit t.o.v., in een Clubvergadering besproken, aan het R.W. gedane waarnemingen van schrijver dezes ⁹⁾, die toen groote maten genoemd had van gewone tapuiten, *Oen.oe.oe.*, en in dit verband de vraag had gesteld of het ras „*grisea*” thans al of niet erkend was ter onderscheiding van grootere tapuiten uit Noord Europa (*oenanthe*) t.o.v. eigen broedvogels met een korteren vleugelmaat (*grisea*). De besproken vogels hadden nl. een vederkleed geheel overeenstemmend met den nominaatvorm en behoorden zeker niet tot de groote rassen.

Het voorjaar van 1934 kenmerkte zich te Wassenaar bij uitstek door een veelvuldig voorkomen van trekkende langvleugeltapuiten en aan het R.W. werden van 14 April—29 Mei

een aantal waarnemingen gedaan, welke vaak door de nadere bestudeering na het vangen bevestigd konden worden. Schreven wij in het Jaarverslag 1929/1930¹⁾, dat *leucorrhoea* „zich in het veld op dezelfde wijze als onze broedvogel” gedraagt, zoo moet op deze overeenkomst thans in zooverre afgedongen worden, dat in den voortplantingstijd van *oenanthe* het gedrag verschillend wordt. Wanneer onze broedvogels in de 2de helft van April een vast domicilie hebben gekozen, vertoonen zij typische gedragingen verschillend van die van een doortrekker. Terwijl de broedvogels achter elkaar aanjagen, de ♂♂ zingend de lucht invliegen of al hofmakend en staartspreidend de ♀♀ vervolgen of elkaar vechtend trachten te verjagen en beide sexen op vaste plekjes (een paal, een steen een bepaald struik-takje) telkens na korteren of langeren tijd verschijnen enz., ziet men den bedoelden doortrekker als een grootere tapuit, hooger op de pooten en over het geheel wat bruiner van toon, ijverig voedsel zoeken en langen tijd achtereen (wel tot een half uur toe) binnen een kleinen omtrek van b.v. 30—50 M. diameter verblijven. Vliegt de vogel op, dan strijkt hij direct weer neer, hetzelfde gedrag vertoonend, of hij verdwijnt uit het gezicht. Zoo zag ik buiten een tweetal, dat op 9 Mei gevangen werd (vleugelmaat ♂ = 106 mm. en ♀ = 102 mm.) er nog in den naasten omtrek een viertal bijeen, die geen minnespel vertoonden, maar hoogstens uit voedselnijd elkaar af en toe verjoegen.

Op 10 Mei werden 2 ex. gevangen door M. J. TEKKE, aan wiens waakzaamheid zij niet waren ontgaan, met het typische voorjaarskleed der langvleugeltapuiten en met maten, waardoor deze vogels geheel voldeden aan de eischen door Salomonson gesteld voor het ras *schiöleri*²⁾. De maten bedroegen:

♂ Vleugel (versch): 102, (droog): 100; snavel: 15; tarsus: 30; gewicht: 33.2 gr.

♀ Vleugel (versch): 100, (droog): 99; snavel: 14; tarsus: 29; gewicht 29 gr.

Testikelmaten: 5×3 mm.; ovarium: 7×4 mm.; het ♂ was zéér vet en het ♀ vrij vet (de overige 5 *leucorrhoea*'s voelden in de hand eveneens zeer vet aan). Deze beide vogels werden verzameld en op de vergadering der Club van Nederlandsche Vogelkundigen, op 25 Mei 1934 te Hulst gehouden, gedemonstreerd. Daarna werden ze aan 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden geschonken als bewijsstuk van dit nieuwe voor Nederland vastgestelde ras.

Uit de collectie BROUWER—VERWEY, waarvan ons de opgevraagde tapuiten welwillend ter beschikking werden gesteld, waarvoor aan beide heeren hier een woord van hartelijken dank toekomt, komen ter vergelijking met deze *schiöleri*-ex. 3 huiden van voorjaarsvogels in aanmerking³⁾:

1. ♂ 10-V 1922; Noordwijk a/Zee, vleugel (versch): 102, (droog): 101.

2. ♂ 13 V 1923, Noordwijk a/Zee, vleugel (versch): 105, (droog): 102.

3. ♀ 13 V 1922, Noordwijk a/Zee, vleugel (versch): —, (droog): 96.5.

Van deze vogels zou ik No. 2 willen uitsluiten, omdat de vleugel versch gemeten = 105 was en eerst door volle 3 mm. in te krimpen in het (twijfelachtige) bereik van *schjöleri* kwam. Immers bedragen deze maten voor:

oenanthe ♂ : 94—98 mm. ♀ : 89—96 mm.

schjöleri ♂ : 98—102 mm. ♀ : 95—101 mm.

leucorrhoa ♂ : 102—110 mm. ♀ : 100—105 mm.

No. 1 en No. 3 zouden dan eveneens tot het *schjöleri*-ras behoren.

VAN HAVRE vermoedt, dat de herfst- en voorjaars trek langs de kusten plaats heeft, daar de meeste vangsten niet ver daar vandaan plaats hadden. Op de kaart dezen bochtigen trekweg vol omwegen nagaande en indachtig, hoe in Nederland aangekomen lentevogels hun trekrichting thans nog zéér ver naar het N.W. moeten verleggen, — en hoe herfstvogels in Denemarken, N. Duitschland, Helgoland, de Nederlandsche kust, België, W. Frankrijk, maar tevens te Weert (L.), het Rijnland in Zwitserland en N. Italië gezien werden, wil het mij voorkomen, dat de (nacht)-trek dezer vogels waarschijnlijk wel in een breed front dwars over W. Europa zal plaats vinden. Wel is denkbaar, dat deze tapuiten bij het zicht van de kust hun trek tijdelijk onderbreken en in dit voor hen meest geschikte voedselgebied méér en langer vertoeven.

Ten slotte nog een voorstel betreffende de Nederlandsche benaming der rassen *leucorrhoa* en *schjöleri*. De naam Groenlandsche tapuit dient te vervallen, daar Groenland beide rassen herbergt en wel West Groenland *leucorrhoa* en Oost Groenland *schjöleri*. Hoewel het belangwekkend zou zijn éérst na te gaan of W. Groenland uitsluitend voor het *leucorrhoa*-ras en O. Groenland, IJsland en de Faröer eilanden uitsluitend voor het *schjöleri*-ras als broedplaats zouden dienen, lijkt het ons, ongeacht het feit, dat het broedgebied van beide rassen niet slechts tot Groenland beperkt blijft, gewenscht om in den vervolge *leucorrhoa* aan te duiden als de West Groenlandsche en *schjöleri* als de Oost Groenlandsche tapuit.

DEN HAAG, Juni 1934.

LITERATUUR.

¹⁾ Jaarverslag 1929/1930 van het Ringstation Wassenaar, Ardea, 20, 1931, p. 59.

²⁾ Finn SALOMONSEN, The Distribution of the Wheatear in Denmark, The Ibis, 1927, p. 202.

³⁾ Ornithol. Monatsberichte, 38, 1930, p. 11.

⁴⁾ der Vogelzug, 1, 1930, p. 181—182.

⁵⁾ Ridder G. VAN HAVRE, Sur la migration des Grands Motteux cendrés et sur leur passage en Belgique, Le Gerfaut, 1933, p. 1—10.

⁶⁾ E. D. VAN OORT, Ornithologia Neerlandica, DL IV (waarin voor beide rassen de broedgebieden in Groenland verward worden).

⁷⁾ H. GROTE, Wanderungen und Winterquartiere der paläarktischen Zugvögel in Afrika, 1930, p. 41.

⁸⁾ J. VERWEY, Über Vorkommen und Biologie des Grönländischen Steinschmätzers in Holland, Ardea, 15, 1926, p. 74.

⁹⁾ J. C. KOCH, mededeelingen ter Clubvergadering 20 September 1930, Org. Cl. Nederl. Vogelk., 3, 1930, p. 65.

Naschrift van de Redactie.

Reeds VAN DEN BRINK vestigde (zie dit tijdschrift 2, 1929, p. 114) de aandacht op de mogelijkheid dat ook *schjöleri* in ons land zou voorkomen. Vandaar dat de forsche vogels, door hem op Schokland waargenomen, werden benaamd: „*Oenanthe oenanthe* ?*oenanthe* (Gmel.) — Noord-westelijke tapuit”, terwijl hij iets verder schrijft: „Het is derhalve zoo goed als zeker, dat we hier met, hetzij *leucorrhoea* (Gmel.), hetzij *schjöleri* Salomonsen te doen hadden.....”.

En TEN KATE gebruikte reeds (dit tijdschrift 3, 1931, p. 149) voor voorwerpen, die wat de maten betreft tot *leucorrhoea* behooren, de naam west-groenlandsche tapuit en bezigde die ook steeds voor positieve *leucorrhoea* exemplaren in de volgende jaargangen (4, 1931, p. 58; 5, 1932, p. 34).

Miscellanea oölogica et nidologica, IX,

DOOR

TSJEARD GS. DE VRIES.

Een merkwaardig legsel van de wilde eend.

Op 31 Maart van dit jaar werd, in de purperreigerkolonie, in het land van Vollenhove, een legsel van 7 eieren van de wilde eend, *Anas pl. platyrhynchos* L. gevonden, dat door Dr TEN KATE ter algemeene vergadering in Hulst is gedemonstreerd en zeer welwillend voor mijne collectie werd afgestaan.

De afmetingen en het gewicht der eieren, die van normale schaaltextuur zijn, bedragen resp.:

45.6 × 29.1 mm en 2555 mgr.

41.2 × 30.2 mm en 2681 mgr.

32.9 × 27.3 mm en 1766 mgr.

29.7 × 24.8 mm en 1552 mgr.

29.3 × 24.3 mm en 1307 mgr.

26.8 × 21.9 mm en 843 mgr.

28.5 × 18.7 mm en 764 mgr.

gemiddeld
33.42 × 25.2 mm
en 1638 mgr.

totaal 234.0 × 176.3 mm en 11468 mgr.